

Aramyzdaky talibanlar... we taryhy ýalňyşlyk nirede?

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 24 января, 2025

Aramyzdaky talibanlar... we taryhy ýalňyşlyk nirede? ARAMYZDAKY TALIBANLAR... we TARYHY ÝALŇYŞLYK NIREDÉ?

Woleýbol meýdançasynyň melikelerine hüjüm edýänlere göz aýlaň, gyzlaryň geýyän şortilerinden bimaza bolýarlarмыş, uzyn şorti geýmelimiş... Muny kim diýyän bolsa, aramyzdaky «talibanolardyr». Torba sakallary, betnyşanlyklary, gazan kelleleri, guş beýnileri bilen şolardan tapawudy ýokdur.

Ýurdumyzdaky her bir tarykat we şoňa meňzeş jemagatlar erkekler esasynda gurnalypdyr. Ýeke aýal jemagat lideri ýok. Erkek müritleri we olary gul ýaly ulanýan «aýal mollalar» bolan bolsa-ha, hezilllik bordy!!!

Eger yslam durmuşynda aýal-gyzlaryň güýçli eradasy bolan bolsady, bugün hemme zat düýbünden başgaça bolardy.

Erkek arhaik dini pikirleri bilen gürrünsiz, erkekleriň absolýut agalygy esasynda bir gurluş kemala getirýär. Şonsuzam yslamy wagyz ediji erkekleriň aglabasy aýal-gyzlaryň bähbidini göz öňüne tutmaýar. Bular ýaly zyýanly garaýyşlar ýok edilmeýändigi üçinem birinji ýuze çykan wagtyndan häzire çenli hemişeki aýdylyşy bilen aýal-gyzlaryň üstünde absolýut hökümleri öz içine alýar.

Hemmesiniň ulanýan dini wagylary-da aýal-gyzlar we hemmeleri özlerine tagzym etdirmek baradadır... Özleri muňa ynanç gözü bilen garaýarlar, olaryň aýal-gyzlara bolan çemeleşmeleriniň hemise jynsy azgynlyk derejesinde bolandygyny gypynçsyz aýtsa bolar.

Edil Taliban ýaly.

• SÖWEŞIJILERE OLJA BOLAN GYZLAR

Taliban birinji häkimiyetinde (1996-2001) aýal-gyzlaryň dünýä

bilen gatnaşygyny kesdi. Olaryň başyna burka geýdirildi. Ýurdumyzda-da aýal-gyzlary burkadan çykarmen ýörenler duş gelýär, olar gönüden-göni talibanlyga dalaşgärlik edýän adamlardyr.

Häzir taliban jeňbazlaryna iň uly olja ýene-de aýal-gyzlar bolar. Öñümdäki tekste seredýärin, dini liderlerden on başdan ýokary we kyrk baş ýaşdan aşakky dul aýallaryň, gyzlaryň sanawyny sorap başlapdyrlar. Aýal-gyzlar olar we olara meňzeşler üçin jynsy maksat bilen ulanylýan gyrnakdan başga zat däl.

Aýal-gyzlar ýene işlemeli däl, öýden daşary aýak sekmeli däl, erkegiň sözünden çykmaly däl, on iki ýaşandan soň okamaly däl. On iki ýasaýança-da nähili bilim aljagy gaty bir gizlinem däl. Bu boýunturyga garşıy birnäçe ýyllap boýun bolmadyk aýal-gyzlar hazırlıkçe ýeñildiler... Olar jemgyýetçilik işlerine gatnaşypdylar, bilimlerini ýokary okuw jaýlarynda ýörite hünärmenlige çenli ýokarlandyrypdylar, hatda syýasata-da aralaşypdylar. Şindi bar zat tersine öwrüldi. Aralaryndan on müňlerçesi daşary ýurtlara göç etdi, olar geçip giden baş ýylда nämeleriň bolandygyny gowy bilyärler.

• **BÜTIN DÜNYÄ AÝAL-GYZLARA ARKA DURMALY!**

Halkara jemgyýetçiliği we halkara guramalar, hususanam Owganystanda aýal-gyzlaryň hak-hukuklary boýunça edilýän gysylara garşıy göreşmeli. Jemgyýetçilik gatnaşyklarynyň hemme ugrunda aýal-gyzlar temasy birinji gozgalýan mesele bolmalydyr.

Aramyzdaky «talibanlaryň» az däldigini ýatdan çykarmaň. «Stambul konwensiýasyndan» çekilmegimizem aramyzdaky «talibanlaryň» basyşy we ýeňşidir. Häkimiýet syýasy bähbitler we sebäpler üçin muňa boýun egenini gowy gördü.

Aramyzdaky «talibanlaryň» aýal-gyzlaryň göreşini döwlet güýçlerini ulanmak arkaly zorluk bilen basyp ýatyranynam bilýaris.

Emma, gürrüňsiz, biziň aramyzdaky «talibanlaryň» bärde gelejegi ýok.

• ÖWRÜLİŞIK SEPGIDINDE NÄME BOLDY?

Düýnki ýazgymda «Şu günüň wakalarynyň kökleri aslynda «progressiw» diýip baha berilen Muhammet Dawut hana garşy şol wagtky sowet tarapdary marksist taglymata eýerýän Demokratik Halk partiýasynyň harby döwlet agdarlyşygyny gurnan wagtyna çenli uzaýar. Dürli-dürli toparlaryň gozgalaňny basyp ýatyrmak üçinem sowet goşuny çagyryldy, şondan soň bar zat bulasdy» diýipdim.

Marksistik ideologiyany baş ugry edip alan Demokratik Halk partiýasynyň döwlet agdarlyşygyny geçirip, häkimiýeti ele almagyna şol wagt rewolýusiýa diýip baha berildi, gutlandy. Aslynda şu döwri gowy öwrenmek gerek. Çünkü hazır Talibanyň ikinji gezek häkimiýete gelşiniň öwrülişik sepgididir.

Eýsem Muhammet Dawut hanyň häkimiýeti ýurduň birleşdiriji güýji bolup bilermidi?

Sowet tarapdarlary «agdarlyşyk etmegin» deregne, häkimiyet bilen bile ýurdy bir bitewi güýje öwürmek we ösdürmek üçin işläň bolsadylar, iki uly güýjüň dünýäni oda berjek derejede garpyşmagyna bahana bolmazdy hem-de Owganystan häzirki wagtyň Owganystany ýaly bolmazdy... diýen ýaly ýagşy niýetli çaklama bilen sözümi soňlaýaryn.

Şol döwür hemmetaraplaýyn öwrenilmegine garaşýar...

Orhan BURSALY.

«CUMHURIYET» gazeti, 17.08.2021 ý. Publisistika